

Päihdeongelmaisia kuormittavat monet asiat

Laitoshoidossa olleiden päihdeongelmaisten psykososiaalista kuormitusta kartoitettiin Paradise24-kysymyssarjan avulla. Useat kuntoutujat kokevat toimintakykynsä vaikeutuneen monin tavoin.

Päihdekäyttäytyminen on yhteydessä ihmisen toimintakykyyn ja elämäntilanteeseen. Hoidon aikana on tärkeä seurata päihdekäyttäytymisen lisäksi asiakkaan tilannetta myös laajemmin.

Psykososiaalisten vaikeuksien määrän ja voimakkuuden kartoittamiseksi on kehitetty uusi työväline, Paradise24fin-lomake. Sen 24 kysymystä linkittyvät kansainväliseen ICF-toimintakyyluokitukseen. Kysymyssarja kehitettiin vankan tutkimustiedon pohjalta kansainvälisessä yhteistyössä.

Paradise24fin-lomake soveltuu sekä kerta-arvioksi että seurantaan

Lomake sisältää kysymyksiä arjen toiminnoista ja hallinnasta, tiedon käsittelystä, mielialasta, sosiaalisesta elämästä sekä unesta ja kivusta. Lisäksi kysytään muutostoiveista. Jos mahdollista, niin ensimmäinen lomake täytetään hoidon alussa, jolloin lähtökohdaksi tulee tilanne ennen hoitoon hakeutumista. Asiakkaan tilanteesta tapahtuneista muutoksista saadaan tietoa, kun lomake täytetään useita kertoja hoidon aikana.

Paradise24fin-lomakkeen avulla saa nopeasti käsityksen henkilön kokonais-tilanteesta. Monista lomakkeista tuttu summapistemäärä antaa kokonaisku-

van, mutta asiakkaan täyttämästä tiedosta jää paljon hyödyntämättä, mikäli tulkinnassa käytetään ainoastaan kokonaispistemäärää. Erilaisten summien rinnalla myös yksittäisillä kysymyksillä on käyttöarvoa asiakastyössä.

Eniten koettiin mielialaan liittyviä ongelmia

Tutkimme kysymyssarjan avulla laitoshoidossa olleiden kuntoutujien psykososiaalisten vaikeuksien määrää ja intensiteettiä.

Tutkimus toteutettiin kahdessa osassa. Ensimmäinen aineisto sisältää 82 haastattelua, jotka tehtiin Järvenpään sosiaalisairaalassa vuonna 2012. Toinen aineisto koottiin 2013–2014 sosiaalisairaalan lisäksi Pitkämäen kuntoutusyksikössä Lahdessa ja Helsingin kaupungin Tervalammen kartanossa, joissa 100 kuntoutujaa täytti vähintään kerran Paradise24fin-lomakkeen.

**”Laitos ja pitkä päihde-
jakso takana. Stressaa, kun ei pysty hoitamaan kotia ja yritystä normaalisti.”**

Tutkimukseen osallistuneista kaksi kolmannesta oli miehiä. Heistä suurin osa oli yli 40-vuotiaita ja yleisin päihde oli alkoholi.

Laitoshoidossa päihdehoidossa olleiden kuntoutujien (n=182) vastausten perusteella kysymyssarja toimi hyvin. Kaikkien kysymysten jokaiseen vastausvaihtoehtoon osui valintoja.

Vastausten jakautumista voidaan tarkastella kuudella osa-alueella. Eniten ongelmia oli koettu mielialaan liittyen (kuvio). Vähiten oli koettu arjen toimintoihin liittyviä ongelmia. Naiset olivat kokeneet miehiä enemmän ongelmia arjen hallinnassa ja sosiaalisessa elämässä.

Kysymykset, joihin oli vastattu useimmin ”erittäin suuria vaikeuksia”, koskivat huolestuneisuutta, unta ja osallistumista. Suuria vaikeuksia oli koettu erityisesti opiskelun ja työn sekä alakuloisuuden tunteiden kohdalla.

Yksilöiden vastauksissa oli suuria eroja: 24 kysymyksestä joku oli valinnut 21 kertaa ”ei vaikeuksia”- ja toinen 17 kertaa ”erittäin suuria vaikeuksia”-vastausvaihtoehdon. Naiset olivat keskimäärin valinneet miehiä harvemmin vaihtoehdon ”lieviä” ja useammin ”erittäin suuria” vaikeuksia.

Kokonaissumman jakautui välille 3–80. Naisten summapisteyden keskiarvo (43,0) oli hieman korkeampi kuin miesten keskiarvo (37,5).

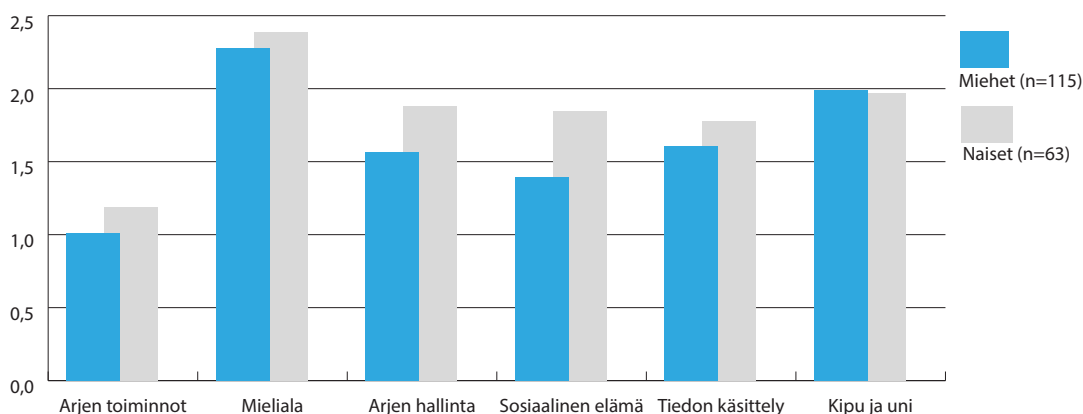
Kahdessa aineistossa hyvin samanlaiset tulokset

Haastatellut (n=82) olivat keskimäärin

TUTKITTUA

Tutkittua-palstalla kerrotaan päihdealan ajankohtaisista tutkimusaiheista.

MISSÄ ASIOISSA tutkimukseen osallistuneet kuntoutujat kokivat ongelmia? Paradise24fin-lomakkeen vastausten kuuden osa-alueen keskiarvot sukupuolittain. Vastausvaihtoehtojen asteikko on 0:sta (ei vaikeuksia) 4:ään (erittäin suuria vaikeuksia/ei selviydy).

hieman nuorempia ja heistä oli useampi huumeidenkäyttäjää tai sekakäyttäjää kuin Paradise24fin-lomakkeen täyttäneistä vastaajista (n=100). Naisten ja miesten osuudet olivat aineistoissa yhtä suuret.

Päihdeongelmien takia laitoshoidon tulleiden kokemat psykososiaaliset vaikeudet ja niiden voimakkuus olivat molemmissa tutkimusaineistossa hyvin samanlaiset. Vain viiden kysymyksen kohdalla oli pieniä eroja. Osa-alueen "kipu ja uni" osalta Paradise24fin-lomakkeeseen vastanneet olivat kokeneet keskimäärin enemmän vaikeuksia kuin haastatellut. Muilta osin vastausten välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja.

Seurantatieto tärkeää

Tietoa hoidon vaikuttavuudesta tarvitsevat sekä työntekijät että päättäjät.

"Toivon muutosta ahdistuneisuuteen sekä päätösten tekoon."

Käytännössä seurantatietoa on hyvin vaikea saada. Paradise24fin-menetelmä on pyritty kehittämään mahdollisimman hyvin hoitotyöhön ja seurantaan soveltuvaksi.

Paradise24fin-lomakkeen täyttämistä koskeneessa tutkimusosiossa tavoitteena oli, että lomake täytetään vähintään kahdesti. Vain 18 seurantalomaketta sadasta palautui. Näiden henkilöiden kohdalla voidaan todeta, että pääasiassa myönteistä muutosta tapahtui. Hoidon aikana erityisesti kiinnostuneisuuden kokeminen lisääntyi ja työ- ja opiskelukyvyyn koettiin parantuneen.

Näin vähäisen vastausprosentin pe-

rusteella tuloksia ei voi tarkemmin analysoida eikä johtopäätöksiä yleistää. Olisi erittäin tärkeää, että seurantalomakkeiden merkitys hoidon vaikuttavuuden arvioimisessa ymmärrettäisiin ja työntekijöillä olisi mahdollisuus käyttää niitä työssään.

LISÄTIETOA

Tuuli Pitkänen, Teemu Kaskela, Jouni Tourunen, Jonna Levola & Antti Holopainen: Toimintakykyä kartoittava Paradise24fin-lomake: tausta ja käyttöohjeet. Julkaisu on ilmestynyt verkkopublication A-klinikkasäätiön raporttisarjassa.

Tuuli Pitkänen työskentelee vanhempana tutkijana A-klinikkasäätiön kehittämissyksikön tutkimusryhmässä.

Antti Holopainen on Järvenpään sosiaalisairaalan ylilääkäri emeritus.